

**ADJECTIVUL *DULCE* ÎN VOLUMUL
OSANA, OSANA, DE TRAIAN DORZ**
de
Florina-Maria BĂCILĂ

Cărțile de versuri pentru copii *Cântarea îngerașilor*, *Câte-o povestire mică* și *Osana, Osana*¹, precum și ciclul *Cântă-mi, mamă*² alcătuiesc tomul al IV-lea al colecției de poezii *Cântări Nemuritoare*, de Traian Dorz³. Cărțile cuprinse în *Osana, Osana* au fost publicate, pentru prima dată, într-un singur volum și cu același titlu, înainte de anul 1980, la

---

¹ Aceste trei cărți au fost tipărite într-un singur volum cu titlul *Osana, Osana*, apărut la Sibiu, în Editura „Oastea Domnului”, 2005.

² Apărut tot la Sibiu, în Editura „Oastea Domnului”, 1998.

³ **TRAIAN DORZ** s-a născut la 25 decembrie 1914, în satul Rături (azi, Livada Beiușului), județul Bihor. La vârsta de 16 ani, aderă la „Oastea Domnului”, mișcare religioasă inițiată de preotul Iosif Trifa la Sibiu în 1923, având drept scop renașterea spirituală „a Bisericii noastre [Ortodoxe – n.n. F.-M.B.] și saltul calitativ moral, cultural și social, în Hristos, al poporului nostru” (Traian Dorz, *Hristos, mărturia mea*, Simeria, Editura „Traian Dorz”, 1993, p. 242). De prin 1933 începe să scrie poezii de factură mistică, pe care le trimite spre publicare la Centrul „Oastei Domnului” din Sibiu. Începând din 1934, Dorz devine colaborator apropiat al preotului Trifa, iar un an mai târziu îi apare primul volum de versuri, intitulat *La Golgota*. Continuă să scrie și să publice în libertate până la sfârșitul lui 1947, când este arestat de Securitate. Cu foarte puține întreruperi, a petrecut 17 ani în închisorile comuniste, acuzat fiind pentru apartenența sa la mișcarea „Oastea Domnului” (organizație ce fusese scoasă în afara legii), pentru activitatea intensă și bogată în cadrul acesteia, pentru implicarea în coordonarea ei la nivel național, pentru scrierea, posesia și răspândirea de materiale religioase neautorizate. În ciuda condițiilor de detenție, a repetatelor arestări, anchete, percheziții, amenințări, amenzi etc., Traian Dorz creează sute și mii de poezii, deschizând lunga serie a *Cântărilor Nemuritoare*; cele mai multe au fost puse pe note și constituite un veritabil tezaur muzical al asociației „Oastea Domnului”, însă ele au ajuns să fie cunoscute și de către membrii altor confesiuni creștine. În perioada regimului comunist, volumele sale au putut circula numai sub formă dactilografiată sau copiate de mână, iar o parte dintre poezii au văzut lumina tiparului în străinătate, prin bunăvoința unor creștini care au apreciat talentul creator, spiritul profund religios și vocația de „misionar laic” a acestui poet român. Traian Dorz a trecut la cele veșnice la 20 iunie 1989, în localitatea natală. După 1990, multe dintre scrierile sale (poezii sau meditații) au fost publicate în țară, la edituri precum „Oastea Domnului” din Sibiu sau „Traian Dorz” din Simeria.

o editură din străinătate care tipărea scrieri religioase. Textele sunt ilustrate de o desenatoare (rămasă anonimă) dintr-o țară din Apus, care a predat editurii un album de desene cu diverse scene din viața copiilor⁴. „Când a apărut [...] *Osana, Osana*, conținând multe și variate poezii îndeosebi pentru copii, mai îmbogățită și cu felurite ilustrații colorate, nespuse de frumoase, ea a devenit cartea dragă a tuturor copiilor.”⁵

Nu ne vom referi în continuare la conținutul volumului *Osana, Osana* ori la tematica sau la structura acestor creații lirice dedicate celor mici. Ne propunem, în cele ce urmează, să ne oprim asupra valențelor semantice ale unui element lexical utilizat frecvent cu intenții expresive în poeziile din volumul menționat: adjectivul *dulce*. Pornim de la premisa conform căreia creația poetică imprimă adesea, în contexte figurate, accepții noi termenilor obișnuiți și „realizează prin variatele forme stilistice un nou relief al expresiei. Originalitatea limbii unui scriitor nu constă în particularitatea vocabularului, ci mai ales în noutatea imaginilor născute din asocierea inedită a cuvintelor capabile să potențeze metaforic sfera de înțelesuri comune și să le nuanțeze pe acestea printr-un spor de semnificații plastice, sugestive.”⁶

Ceea ce poate părea surprinzător este faptul că, deși poezia lui Traian Dorz se folosește de un vocabular simplu, puțin bogat, anumite lexeme din fondul vechi al limbii se țin în construcții inedite și își completează, astfel, paleta de sensuri datorită așezării lor în vecinătăți neașteptate, de o sensibilitate artistică remarcabilă.

*

Adjectivul *dulce* – unul dintre cuvintele românești care s-a păstrat într-o formă foarte apropiată de etimonul său latinesc (*dūlcis*) – îi este cunoscut oricărui vorbitor din sintagme precum **dulce** *ca mierea* (întrebuințată, uneori, pentru a reda nuanța de superlativ) sau *a face ochi dulci* „a privi pe cineva cu dragoste”, „a curta”, dar și prin intermediul unor unități paremiologice: „Vorba **dulce** mult aduce.”, „Vorba **dulce** oase frânge.”, „Vorbele cele **dulci** deschid ușa cea de fier.”, „Cu vorbe **dulci** mai multă pâine mănânci.” (sugerând ideea că vorbele frumoase, pline de blândețe, ne avantajează și ne ajută să dobândim ceea ce altminteri nu am fi putut primi)⁷. În limba scrierilor mai vechi și mai noi, acest adjectiv

⁴ Vezi *Notă asupra ediției*, în Traian Dorz, *Osana, Osana*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005, p. 4-5.

⁵ Traian Dorz, *Istoria unei jertfe*, vol. IV. *Pârğa*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2002, p. 69.

⁶ Gh. Bulgăr, *Despre sensurile lui adânc în poezia lui Eminescu*, în „Limba română”, VII (1958), nr. 6, p. 51.

⁷ Această idee este ușor sesizabilă în multe pasaje din Sfânta Scriptură; cităm, în continuare, din *Pildele* (sau *Proverbele*) *lui Solomon* (pentru toate ilustrările din *Biblie*, am folosit ediția apărută la București, în Editura Institutului Biblic și de Misiune al

ocupă un loc privilegiat și se întâlnește atât cu sensurile lui curente, cât și cu cele figurate; lucrările de specialitate îl încadrează, de regulă, în categoria epitetelor *stereotype* – „adevărate *clișee stilistice* [subl. aut.]”⁸ –, impuse „prin tradiție și convenție literară”⁹. Având în față modelul cărților de rugăciune și al textelor de factură religioasă, poeții români (îndeosebi preromanticii și romanticii) au folosit până la epuizare acest element din fondul principal de cuvinte; s-ar putea transcrie pagini întregi reproducând nenumăratele locuri în care el apare, de exemplu, în opera lui Bolintineanu, a lui Alecsandri, a lui Eminescu, a lui Vlahuță etc., singur sau în combinație cu alte epitete apreciative¹⁰.

Adjectivul polisemantic *dulce* reprezintă o componentă fundamentală a universului liricii lui Traian Dorz, o noțiune familiară gândirii și viziunii artistice a autorului, investită cu o expresivitate aparte. În consecință, acest termen-cheie (care se bucură de o frecvență notabilă nu numai în volumul menționat – unde am identificat aproape 80 de ocurențe –, ci în toată creația sa) a putut dezvolta un număr impresionant de sensuri, multe dintre ele metaforice.

Bisericii Ortodoxe Române, 1988): „Limba dulce este pom al vieții, iar limba vicleană zdrobește inima.” (*Pilde* 15:4); „Cel ce este înțelept se cheamă priceput; dulceața cuvintelor de pe buzele lui înmulțește știința.” (*Pilde* 16:21); „Cuvintele frumoase sunt un fagure de miere, dulceață pentru suflet și tămăduire pentru oase.” (*Pilde* 16:24); „Prin răbdare se poate îndupleca un om mândru și o limbă dulce înmoaie oase.” (*Pilde* 25:15) etc.

⁸ Ileana Oancea, *Poezie și semioză*, Timișoara, Editura Marineasa, 1999, p. 89.

⁹ Tudor Vianu, *Epitetul eminescian*, în idem, *Studii de stilistică*. Ediție îngrijită cu studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968, p. 163; vezi și Ileana Oancea, *op. cit.*, p. 92.

¹⁰ Tudor Vianu (*op. cit.*, p. 161) afirmă că *dulce* este „unul dintre epitetele de care epoca nu numai a uzat, dar a și abuzat.” Acesta poate constitui și unul dintre motivele pentru care, în limba actuală, adjectivul în discuție tinde să fie privit adesea ca un termen banal, întrebuițat cu nuanță peiorativă sau chiar ironică.

Dicționarele explicative consultate de noi¹¹ fac, în dreptul sensului de bază al adjectivului în discuție, următoarele precizări: „care are gustul caracteristic mierii sau zahărului”. În poeziile din *Osana, Osana*, capitolul semnificațiilor concrete este ilustrat prin sintagme unde *dulce* („care este produs de un pom fructifer altoit, având gust dulce”) trimite la o zonă senzorială (reliefând, așadar, ideea de „fruct gustos, delicios”) și se asociază (prin coordonare copulativă) cu alte adjective-atribute sau nume predicative ce desemnează calități ale unuia și aceluiași substantiv, în două poeme consacrate unor luni ale anului (de altfel, cartea conține 12 poezii în care autorul surprinde, pe rând, farmecul fiecărui anotimp, binecunoscutele lui frumuseți și transpunerea lor în plan spiritual): „Înmuguresc cireșii, / curând vor înflori / și-apoi cireșe roșii / și **dulci** vor dăruii.” (O 43, *Martie*¹²); „Se coc strugurii la vie, / albi și roși, / cât de buni și **dulci** sunt, Doamne, / și frumoși!...” (O 105, *Septembrie*).

Sunt însă construcții (deductibile din cele menționate mai sus) care nu o dată rețin atenția prin îndrăzneala asocierii și prin intermediul lor se face trecerea spre accepțiile figurate. Astfel, adjectivul *dulce* apare ca determinant atributiv al substantivului *rod* (cu pluralul învechit *roduri*, în loc de *roade*), folosit cu sensuri abstracte, mai puțin frecvente („rezultat al unei munci, al unei acțiuni”, „jertfă”, „efort personal de natură sufletească, generator de fapte bune”), dar cu rezonanțe biblice (vezi parabola

¹¹ Pentru a defini sensurile adjectivului *dulce*, am consultat următoarele lucrări lexicografice: * * *, *Micul dicționar academic*, volumul II, literele D-H, București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, s.v.; * * *, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii române literare contemporane*, volumul al II-lea (D-L), București, Editura Academiei, 1956, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii române moderne*, București, Editura Academiei, 1958, s.v.; Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, ediția a V-a, revăzută și adăugită, Craiova, Editura Scrisul Românesc, [1925], s.v.; I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat. Partea I: Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I.-A. Candrea. Partea a II-a: *Dicționarul istoric și geografic universal*, de Gh. Adamescu, București, Editura Cartea Românească, [1926-1931], s.v.; August Scriban, *Dicționarul (sic!) limbii românești*, Iași, 1939, s.v.; * * *, *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, s.v.; Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, ediția a II-a, București – Chișinău, Editura Litera Internațional, 2007, s.v.; cf. și Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu-Marin, București, Editura Saeculum I.O., 2001, s.v.; * * *, *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, sub redacția acad. Tudor Vianu, București, Editura Academiei, 1968, s.v.

¹² Spre a nu îngreuna parcurgerea notelor de subsol, am optat, în studiul de față, pentru notarea, în text, a trimiterilor la volumul *Osana, Osana* prin abrevierea O, urmată de numărul paginii la care se află fragmentul respectiv. Toate sublinierile din versurile citate ne aparțin.

semănătorului, prezentată de trei dintre cei patru evangheliști: Matei – în capitolul 13, Marcu – în capitolul 4 și Luca – în capitolul 8, sau referirile la „*roada Duhului*” în *Galateni* 5:22-23). Există două asemenea situații în *Osana*, *Osana*: prima – într-o poezie de urare dedicată Cristinei (posibil prototip al sufletului curat de copil, de pretutindeni și din toate timpurile), ca inocența caracteristică acestor ani să-i rămână aceeași și la maturitate, drept cea mai de preț ofrandă adusă lui Dumnezeu: „Și să-i fie firea / caldă ca iubirea / – **dulce** rod frumos / Domnului Hristos!” (O 373, *Să fie Cristina*); cealaltă – într-un poem care subliniază, ca și alte scrieri ale lui Traian Dorz, liantul indestructibil dintre *dragoste* și *cântare* (id est *creație* – căci aceasta este accepția termenului în ansamblul liricii dorziene) și împletirea lor firească în slujirea lui Dumnezeu, întru izvodirea experiențelor înălțătoare: „Că-n iubire și-n cântări / sunt cele mai sfinte stări / și din ele cresc mereu / roduri **dulci** lui Dumnezeu.” (O 363, *Cine seamănă iubire*)¹³.

Tot din sfera semnificațiilor ce amintesc de paginile Cărții Sfinte, este de semnalat ocurența lui *dulce* cu înțelesul „(despre apă) care nu este sărată, care este bună de băut”: „Căci în turma Ta, Iisuse, / bun păstor să fiu aș vrea, / hrană bună, / apă **dulce** / să pot da la turma Ta.” (O 93, *O Iisuse, Scump Iisuse*) – aluzie la „apa odihnei” pe care Dumnezeu-Păstorul cel Bun le-o oferă celor ce-L slujesc (cf., de pildă, *Psalmul* 22 sau *Ioan* 10:11, 14), așa încât ei, la rândul-le, să se îngrijească într-un mod responsabil ca cei pe care-i păstoresc să nu ducă lipsă de apa dătătoare de viață (vezi, în cartea a doua a *Vechiului Testament – Ieșirea*, capitolul 15 –, episodul când Dumnezeu, prin Moise, a îndulcit apa amară).

*

Prin extensiune semantică, generată de îmbinările inedite în care intră, adjectivul *dulce* a dobândit o multitudine de semnificații bogate în valențe conotative, înregistrate în dicționarele explicative și amplu ilustrate în creația poetică a lui Traian Dorz. Astfel, ca determinant atributiv al unor substantive denumind părți ale corpului, *dulce* are următoarele sensuri:

- „plăcut la înfățișare, frumos, drăgălaș, fermecător” – cu referire la „Fața Domnului” (cf. și O 367): „[...] cum se lumina, privind, / de Chipu-Ți **dulce** strălucind!” (O 219, *Iisuse, Sfântă Maica Ta*) sau la o trăsătură a fizionomiei celei mai scumpe ființe din lume: „– Ce să-ți aduc eu, mamă, / să-ți bucur ochii **dulci**?” (O 177, *Ce să-ți aduc eu, mamă?*);

¹³ Ideea este prezentă în multe alte creații lirice ale lui Traian Dorz; cf., de pildă, următorul pasaj din poezia intitulată *Când ai să vii* (în idem, *Din cele mai frumoase poezii*, ediție completată, Simeria, Editura „Traian Dorz”, 2004, p. 127): „Cu cele mai cerești cântări / Îți voi întâmpina privirea / și-n toate-a’ inimii cămări / va străluci arzând iubirea. // Cel mai de preț mărgăritar / păstrat cu greu atâta cale / am să-l așez ca pe-un altar / în zarea albă-a Mâinii Tale.”

• „gingaș, delicat, mângâietor” – în poezia intitulată *Hai, nani-nani, pușor* (O 119): „Dă-ți mâna **dulce** într-a mea / când ruga mi-o voi spune”; sinonimele menționate sunt absolut justificate, dat fiind că poemul este conceput ca un cântec de leagăn. Primele două versuri („Hai, nani-nani, pușor, / închide-ți geana **dulce**”) își găsesc ecou în *Lucașfărul* eminescian: „I-atinge mâinile pe piept, / I-nchide geana **dulce!**”¹⁴; o asemenea sinecdocă simplă, relevând stări fiziologice sau momente unice prin expresivitatea lor, are menirea de a sublinia închiderea ochilor, indiferent dacă e pricinuită de somn sau de intensitatea trăirilor sufletești, pe care poetul le potențează și în această manieră.

Sfera înțeleșurilor lui *dulce* vizează și alte accepții actualizate în diverse combinații deosebit de sugestive:

• „(despre lumină sau surse de lumină) puțin intens, blând, potolit” – într-o poezie dedicată ceasului de taină al rugăciunii la cumpăna dintre ani: „Copilul meu cu suflet bun / și-n ochi cu **dulci** lumine, / e Anul Nou, / să-ngenunchem / și să te rogi cu mine...” (O 32, *Copilul meu*); versurile conțin pluralul – învechit, dar mult mai plastic – *lumine*¹⁵ (în loc de *lumini*), fapt ce, desigur, nu trebuie pus exclusiv pe seama necesităților metrice. Și, fiindcă aminteam de lumina candidă, binefăcătoare, din ochii de copil, să ne oprim și asupra unui fragment din poemul *Iisuse scump* (O 41) – o mărturisire sinceră a dragostei celor mici pentru Iisus –, unde adjectivul-atribut *dulce* (cu forma sa antepusă de feminin singular) se încadrează într-un grup prepozițional cu sensul „privire blândă, ocrotitoare, plină de dragoste”: „Iisuse, ține-mă mereu / sub **dulcea** Ta privire”. Cu valoare adverbială (și cu același înțeles), termenul în discuție apare ca determinant circumstanțial al verbului *a lumina*, întrebuințat, la imperativ, în poezia *Dulcele iubirii Domn* (O 471), unde expresia artistică devine, pe alocuri, redundantă, iar *dulce* este întrebuințat, cu diverse valențe semantice, de șase ori (inclusiv în titlu – vezi și *infra*): „para dragostei din noi / **dulce**-o luminează” sunt versurile ce constituie un laitmotiv al strofei a doua, într-o rugăciune de cerere adresată lui Dumnezeu, Care poate să reverse belșug de lumină sfântă asupra legăturilor de iubire dintre cei uniți cu El sau întru numele Lui.

• „(despre somn) liniștit, calm, odihnitor, neagitat” – sensuri evidențiate în două poezii al căror mesaj relevă ciclul zilnic al unei necesare stări de vorbă cu Divinitatea, una venind în continuarea (și în completarea) celeilalte; astfel, prima este concepută ca rugăciune de

¹⁴ Mihai Eminescu, *Lucașfărul*, în idem, *Poezii. III*. Ediție critică de D. Murărașu, București, Editura Minerva, 1982, p. 104.

¹⁵ Această formă veche de plural în *-e* apare frecvent, de pildă, și în postumele lui Eminescu – vezi G. I. Tohăneanu, *Expresia artistică eminesciană*, Timișoara, Editura Facla, 1975, p. 150; * * *, *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, s.v. *lumină*.

dimineată: „Îți mulțumesc că somnul / din noaptea ce-a trecut / senin și lin, și **dulce**, / Iisuse, mi-ai făcut.” (O 17, *Îți mulțumesc, Iisuse*), iar a doua – ca rugă de seară: „Trimite-mi îngerășii / să-mi fie păzitori, / să-mi fie somnul **dulce**, / Iisuse, până-n zori...” (O 113, *Îți mulțumesc, o Doamne*). Cu acest înțeles, *dulce* este folosit și ca adverb, subordonat unui verb din același câmp semantic ca și substantivul *somn*: „să doarmă **dulce** / și ușor” (O 285, *Demult, odată, undeva...*).

Legat întru câtva de cele discutate, consemnăm și sensul „ușor, liniștit”, în contexte în care *dulce* funcționează ca predicativ suplimentar (în primul exemplu, este de remarcat, ca procedeu frecvent întâlnit în structurile cu propoziții comparative de egalitate, prezența unui verb din familia lexicală a lui *dulce*), ca atribut adjectival și, respectiv, ca nume predicativ: „Precum ne-ndulcește gura / boaba lor, / să fac și eu **dulce** viața / tuturor...” (O 105, *Septembrie*); „Leagănul de aur, sfânt, / este viața **dulce** / ce din ceruri pe pământ / Domnul ne-o aduce.” (O 249, *Leagănul de aur, sfânt*); „Frumosul viitor ce nouă / Hristos ni-l dă, la cei mai mici, / e cel mai fericit și **dulce**, / iar el începe de aici.” (O 389, *Frumosul viitor*) – unde *dulce* se coordonează cu un alt element având aceeași funcție sintactică, purtător al morfemelor superlativului (corespunzătoare însă și adjectivului situat pe poziția a doua). Cu această accepție, *dulce* apare și ca adverb (la comparativul de superioritate), într-o structură cu formă negativă și cu subînțelegerea copulativului *a fi*, în versuri care subliniază unicitatea vieții cu Dumnezeu, mereu mai frumoasă, mai liniștitoare, mai plină de lumină, de ocrotire și de satisfacții sufletești decât oricare alta: „ca la El nu-s nicăieri / bucurii și mângâieri, / nici **mai dulce** și senin, / El e-al nostru har deplin” (O 383, *Spune tu, spuneți voi*).

O idee fundamentală ce răzbate din volumul *Osana, Osana* (și din alte scrieri ale lui Traian Dorz) este aceea că Dumnezeu veghează constant, cu dragoste, întreaga noastră existență pe pământ, din momentul când ne ivim pe lume până la plecarea în veșnicie (și textele poeziilor abundă în elemente aparținând acestei sfere semantice). În consecință, adjectivul *dulce* este întrebuințat, referitor la gesturi sau acțiuni (în special, la purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru noi), cu semnificațiile „delicat și, totodată, ocrotitor”, „care aduce liniște și siguranță”: „Îți mulțumesc, Iisuse bun, / că-n fiecare clipă / ai fost cu noi și ne-ai păzit / sub **dulcea** ta aripă.” (O 33, *Copilul meu*); „Fie-ți Fața Domnului / pază **dulce** somnului” (O 367, *Fie-ți Fața Domnului*). Cu sensurile menționate, *dulce* se regăsește și în primul vers din următorul fragment excerptat dintr-o poezie de mulțumire la adresa Tatălui Ceresc: „De toată **dulcea** grijă care / ne-o porți Tu-n orice loc și ceas, / Îți mulțumim, Părinte Mare, / cu **cel mai dulce** gând și glas.” (O 399, *O, cum să-Ți mulțumim?*). După cum se observă, în ultimul vers al strofei citate, *dulce*, cu forma specifică superlativului relativ de

superioritate, se raportează, concomitent, la două nominale regente (*gând* și *glas*) și încheagă, practic, o construcție simetrică (de altfel, simetriile caracterizează lirica dorziană în ansamblu), schițând, în planuri paralele, două perspective: ceea ce primim de la Creatorul nostru și ceea ce noi îi putem „oferi” Lui – gânduri încărcate de recunoștință, de pioșenie și de iubire, împreunate cu armoniile sacre ale rugăciunilor și ale cântărilor de slavă izvorâte din adâncul inimilor noastre.

Pentru că discutăm, mai sus, despre sensul „plin de mângâiere, de iubire, dar și protector”, să remarcăm întrebuintarea lui *dulce* ca determinant al substantivului *îmbrățișare* (amintind, prin originea sa verbală, de tandrețea unui gest manifestat, în mod obișnuit, de cei legați printr-un sentiment de afecțiune), într-o structură sugestivă ce conține o comparație de egalitate (poezia este o mărturisire sinceră despre dorul și nădejdea vie cu care cei credincioși privesc spre acel „Dincolo”): „Țara iubitoare / unde vrem să fim / ca pe-o-mbrățișare / **dulce** o dorim.” (O 253, *Țara Minunată*). Cu aceeași semnificație, *dulce* (adverb la comparativul de superioritate) apare într-o poezie-rugăciune prin care este implorată permanenta ocrotire a lui Dumnezeu în iureșul atâtor provocări primejdioase pe calea credinței: „Doamne, strânge-ne **mai dulce** / lângă sânul pazei Tale.” (O 479, *Cu cât sunt mai mulți...*).

Seria înțelesurilor figurate ale adjectivului *dulce* nu trebuie să ignore construcțiile în care acesta se află în vecinătatea unor regenți ce desemnează coordonate spațiale cu implicații de natură spirituală, proiectate, de regulă, în dimensiunea veșniciei. În situațiile de mai jos, *dulce* – cu sensurile „primitor, îmbietor”, „plăcut (inimii, spiritului), încântător”, „plin de farmec, de desfătare” – este fie însoțit de morfemul *cel*, cu un evident rol emfatic: „[...] a dat cerul Lui **cel dulce**” (O 63, *Cât de mare-a fost iubirea*), fie la superlativul relativ de superioritate¹⁶ (indicând însușirea unui obiect la gradul extrem, percepută în mod absolut, fără precizarea termenului-reper, sau raportată direct la o colectivitate din care face parte purtătorul calității exprimate de adjectiv): „[...] tot ce Tu ne dai / e **cel mai dulce** rai” (O 389, *Frumosul viitor*); „Dintre câte sunt pe lume / locuri de dulceață pline, / Doamne, inima e locul / **cel mai dulce** pentru Tine.” (O 379, *Dintre câte sunt pe lume*)¹⁷ (de semnalat și prezența, în text, a derivatului *dulceață* < *dulce* + sufixul *-eață*). Aceleași semnificații se

¹⁶ În *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 1997, p. 124, Mioara Avram precizează că, datorită atât sensului, cât și morfemului *cel* din structura sa, „superlativul relativ este prin excelență individualizat și element de individualizare.”

¹⁷ Pasajul citat își găsește rezonanțe în anumite versete biblice care subliniază aceeași idee: „Dă-mi, fiule, Mie inima ta și ochii tăi să simtă plăcere pentru căile Mele” (*Pilde* 23:26); „[...] împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru.” (*Luca* 17:21).

înscriu și pe coordonata temporală: *duminica* (< lat. [*dies*] *dominica*, adică „ziua Domnului”) este sărbătoarea cea mai dragă eului liric – „ziua **cea mai dulce** mie” (O 351, *Ziuă scumpă, ziuă sfântă...*) –, ziua aducătoare de împlinire sufletească, de bucurie, de fericire și, mai presus de orice, ziua întâlnirii cu Dumnezeu.

Cele mai multe ocurențe ale adjectivului *dulce* în volumul *Osana*, *Osana* actualizează sensul figurat „(despre oameni sau alte ființe) iubit, drag, scump”, înregistrat, de altfel, în toate lucrările lexicografice consultate de noi și întrebuițat cu o certă valoare hipocorică atât în sintagmele de adresare (cu vocativul), cât și în cele ce fac referire la ființele iubite. În lumina statisticii – având în vedere faptul că axa în jurul căreia gravitează universul liricii dorziene este legătura intimă cu Divinitatea –, pe locul întâi se situează, evident, asocierile adjectivului în discuție cu numele lui Dumnezeu (în diverse variante) sau cu substituttele contextuale ale acestuia: „[...] Și-a dat **pe Fiul dulce**” (O 63, *Cât de mare-a fost iubirea*); „Iisus, **Iisuse Dulce**” (O 329, *Iisus, Iisuse Dulce* – în titlu și în primul vers); „Va veni odată / **dulcele Iisus**” (O 411, *Va veni odată...*); „**Dulcele Iisus**” (O 413 – sintagma apare de două ori în poezia *Pe-ale mântuirii căi*); „**dulcele Iisus**” (O 431, *Crești, fiuțul meu...*); „binecuvântează, / **dulce har** ceresc” (O 449, *Binecuvântează, Doamne*); „**Dulce Domnul** meu Ceresc” (O 455, *Mulțumescu-Ți, mulțumesc*; de reținut, în cazul de față – ca și în altele de acest gen –, un fenomen caracteristic limbajului popular și învechit: nearticularea adjectivului antepus, deși el precedă un substantiv articulat în structura inițială); „**Dulce** și iubit **Iisus**” (O 463, **Dulce și iubit Iisus** – în titlu și în primul vers); „**Dulce Domnul** nostru Sfânt” (*ibidem*); „**Nume dulce** și frumos, / Nume-al Domnului Hristos” (O 465, *Pentru ziua ce-a sfârșit*); „**Dulcele** iubirii **Domn**” (O 471, **Dulcele iubirii Domn** – în titlu și în primul vers); „**Dulcele** iubirii **Foc**” (*ibidem*); „**Dulcele** iubirii **Drag**” (*ibidem*).

Cu același înțeles, adjectivul în discuție este și determinant al unor substantive desemnând alte ființe dragi – Fecioara Maria: „Iisuse, **dulce Maica Ta**” (O 219, *Iisuse, Sfântă Maica Ta*), îngerul păzitor: „**Dulce îngerașul** meu, / însoțește-mă mereu” (O 21, *Îngerașul meu cel sfânt*), fratele: „Hai, nani-nani, / **dulce frățior**” (O 98, *Copii rămași*) sau mama: „Mai mult **ca mama cea mai dulce**” (O 143, *Mai mult ca mama*); „De ce se uită-n sus, ori are / Acolo Sus, în Cer, și ea / vreo **mamă dulce** care-o învață / și care-i dă mereu ceva?” (O 167, *De ce se uită păsărica?*); „te roagă, **mamă dulce**” (O 185, *Când fulgeră și tună* – versul apare atât în strofa a patra, cât și în strofa a șasea); cf. și referirea la numele mamei în următorul fragment: „Mamă, azi e sărbătoarea / **dulcelui** tău **nume**.” (O 485, *Mamă, azi e sărbătoare*).

Demnă de consemnat este și apariția lui *dulce* (cu sensul menționat mai sus), ca atribut al substantivului *nume*, într-una dintre cele mai frumoase și mai profunde creații lirice dedicate celor mici, unde stilul de poveste alternează cu pasajele descriptive, subliniindu-se, ca și în alte scrieri ale lui Traian Dorz, unicitatea lui Iisus. E vorba de poezia intitulată *A fost odată-un Copilaș* – o „evanghelie” în miniatură, repovestită copiilor, despre nașterea lui Hristos, despre activitatea Lui pământească, despre jertfa, învierea și modul Lui de a lucra astăzi în viața celor credincioși: „ei ascultau cu gândul dus / cântări cum nimeni n-a adus, / povești cum nimeni n-a mai spus, / de zări cu dulce nume.” (O 267, *A fost odată-un Copilaș*).

În situații de felul celor discutate în ultimele trei paragrafe, am identificat și întrebuițarea lui *dulce* în derivate cu iz arhaic construite cu prefixul *prea*¹⁸: „lui Hristos, lui Hristos / **Cel Preadulce** și Frumos.” (O 371, *Soare cu apus frumos*) – în acest caz, adjectivul subliniat este însoțit de morfemul *cel*, ca „marcă suplimentară de individualizare”¹⁹ (neacordat însă în caz cu nominalul regent, probabil și din necesități metrice), în asociere cu un alt adjectiv care-i amplifică valoarea semantică; „**Preadulce înger** care / mi-ești dat de Dumnezeu” (O 179 – sunt primele două și ultimele două versuri ale poeziei intitulate **Preadulce înger**). Asemenea formații lexicale au rolul de a reda mai sugestiv ideea de superlativ absolut²⁰, altfel spus, intensificarea însușirii respective, din nevoia de a

¹⁸ Cf. * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005, p. 164: „Procedul se situează la limita dintre morfologie și vocabular. Derivatele [...] respective nu sunt însă forme de superlativ ale cuvântului de bază, ci reprezintă cuvinte noi, a căror semnificație cuprinde trăsătura «superlativ»”.

¹⁹ Idem, *ibidem*, p. 246.

²⁰ Prefixul *prea*- apare frecvent cu această funcție în limba veche a primelor texte românești, marcând mai expresiv treapta extremă a unei calități, adică faptul că s-a trecut dincolo de limita obișnuită a acesteia. Derivatele cu *prea*- sunt, în special, adjective (adesea substantivizate): **preabun**, **preacinstit**, **preacurat**, **preacuvios**, **preafericit**, **preaiubit**, **preaînalt**, **preaînțelept**, **prealuminat**, **preamilostiv**, **preaplecat**, **preaputernic**, **preasfânt**, **preaslăvit** etc. Deși a fost, în trecut, un prefix foarte productiv, *prea*- se întrebuițează rar în româna contemporană și se întâlnește mai ales în derivate specifice terminologiei bisericești, ca atribute date preoților sau călugărilor, ca epitete conferite Maicii Domnului sau unor sfinți; asemenea formații circulă și în diferite producții populare (cum sunt, de pildă, basmele), în stilul arhaizant al literaturii artistice (vezi, în romanele istorice, titlurile date unor împărați sau unor domnitori) și în limbajul poetic. Pentru aspecte privind originea controversată a prefixului românesc *prea*- și pentru prezentarea detaliată a situațiilor în care se utilizează acesta, vezi I. Rizescu, *Prefixul pre- în limba română*, în * * *, *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, București, Editura Academiei, 1959, p. 5-16; Rodica Ocheșeanu, *Prefixele superlative în limba română*, în *vol. cit.*, în special p. 32-36; I. Rizescu, *Pre- (pri-, pră-, pe-), prea-*, în * * *, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*. Redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram, București, Editura Academiei, 1978, p. 192-198.

exprima anumite stări afective (în speță, dragostea pentru Dumnezeu-Fiul sau pentru îngerul trimis de Sus, pe pământ, spre a fi ocrotitor fiecăruia dintre noi).

Evident, din paleta de sensuri a adjectivului *dulce* nu puteau lipsi referirile la trăsăturile *cuvântului* („care place, desfată, mângâie, alină și alintă”), mai întâi, în strânsă legătură cu calitatea noastră de împlinitori ai poruncilor divine, revelate în Sfânta Scriptură: „Cuvântul **dulce** să-Ți ascult” (O 49, *Atât de mult*). În poziție de predicativ suplimentar (subordonat imperativului *fă* – formă verbală frecventă în versurile ce descriu momentul rugăciunii – și, concomitent, nominalului *cuvântul*), *dulce* este întrebuințat cu accepțiile „blând”, „smerit”, „plin de dragoste”, într-o asociere aproape pleonastică: „Mireasma Ta, / o Doamne, dă-mi, / cuvântul, blând / și **dulce**, fă-mi!” (O 75, *Mai*). Prin definiție, *cuvântul dulce* luminează mintea și, în același timp, înfrumusețează inima, o dezmiardă, îi stinge durerile și o umple de bucurie, de bunătate, de pace covârșitoare, de dragoste și de dor adânc după minunată și sfântă învățătură²¹. Cei ce se iubesc își spun unul altuia *vorbe dulci*, dar numai harul dumnezeiesc poate dărui cuvântului veritabila intensitate a dulceții (înțeleasă, așadar, pe deplin numai în interiorul realității duhovnicești; cf. și îndemnul din *Psalmul* 33:8: „**Gustați și vedeți că bun este Domnul [...]**.”; *I Petru* 2:3: „[...] **ați gustat și ați văzut că bun este Domnul.**”). Ideea este relevantă într-o poezie-invitație la ascultarea neîntârziată a tainicelor chemări divine: „Isus vă cheamă, auziți / ce **dulce** vă grăiește” (O 85, *Veniți, veniți*) – versuri în care *dulce* are comportament adverbial, ilustrând valențele semantice pe care le-am menționat, în treacăt, mai sus: „cu blândețe, cu gingășie”, „duios, afectuos, tandru, înțelegător”. În plus, felul nostru de a comunica, fie și cu cei mai neînsemnați dintre semenii, trebuie să poarte amprenta dulceții din Cuvântul lui Dumnezeu: „Voi, ce-l întâlniți, / **dulce** să-i vorbiți” (O 407, *Drag copil orfan*).

Tot cu valoare de adverb, remarcăm prezența lui *dulce* ca determinant circumstanțial de mod al unui verb ce desemnează acțiunea copiilor mici de a scoate sunete dispartate, nearticulate în cuvinte: „[...] **dulce-dulce** gângurea” (O 277, *Demult, odată, undeva...*), într-un poem (cu mireasmă de legendă) despre doi cireși răsăriți din lacrimile unei mame – preambul al „poveștii” adevărate despre infinita dragoste a lui Hristos pentru întreaga omenire. Repetarea lui *dulce*, trădând (dincolo de orice) implicarea afectivă a eului liric, este, de altfel, un procedeu sintactic mult mai sugestiv de exprimare a superlativului absolut.

²¹ Sfinții Părinți chiar vorbesc despre cuvintele Scripturii cele mai dulci decât mierea și fagurele, căci numai ele îndestulează sufletul; „**Cât sunt de dulci** limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!” – se spune în *Psalmul* 118:103 (vezi și *Psalmul* 18:10-11; *Iezechiel* 3:3).

În unele poezii din volumul *Osana, Osana*, adjectivul *dulce* (care – după cum precizam la început – se încadrează, prin înțelesul său propriu, în zona senzorialului) este plasat, paradoxal, în vecinătatea unor substantive ce denumesc noțiuni abstracte și are următoarele semnificații: „binefăcător, benefic”, „care provoacă mulțumire, încântare”, „care pune capăt durerilor”, „care împlinește, îndestulează sufletul”. Fiindcă este vorba despre accepții strâns legate de coordonatele pe care se înscriu aspirațiile de tip spiritual ale ființei umane (privite mai ales în perspectiva veșniciei), *dulce* apare, în aproape toate aceste situații, fie ca determinant atributiv antepus unui nominal, pentru a sublinia caracteristica acestuia (și, întrucât precedă substantivul regent, i se atașează, ca semn al puternicei individualizării, articolul hotărât enclitic): „pentru mine pregătești / **dulcea** fericire.” (O 197, *Pentru mine*); „Pe genunchii lui Iisus / află **dulcea** stare” (O 247, *Pe genunchii lui Iisus*); „ziua **dulcii** mângâieri” (O 351, *Ziuă scumpă, ziuă sfântă...*), fie ca nume predicativ, în sintagme cu valoare de superlativ (redat, pe lângă procedeele gramaticalizate, și prin anumite mijloace marcate stilistic, cum este, de pildă, postpunerea supinului față de adjectiv): „Pe genunchii lui Iisus / [...] / starea-i **dulce de nespus**” (O 247, *Pe genunchii lui Iisus*); „Dintre câte-averi pe lume / sunt mai scumpe și mai grele, / mântuirea-i cea mai scumpă / și **mai dulce** dintre ele.” (O 415, *Dintre câte-averi*; în acest caz, e vorba despre două superlative relative coordonate, referitoare la același substantiv și având în comun termenul-reper al comparației, motiv pentru care *cel* apare o singură dată, însoțind numai primul element, deși celelalte morfeme ale superlativului se repetă).

Și substantivul *dragoste* (trimițând, în context, la iubirea unică a lui Dumnezeu pentru om) se numără printre nominalele cu sens abstract la care se raportează adjectivul *dulce*, întrebuințat, la rândul lui, ca regent al unor propoziții comparative introduse prin adverbele relative *cum* sau *cât*, în construcții prin intermediul cărora se exprimă gradul cel mai înalt al însușirii respective²² (cf., în primul exemplu, prezența adverbului *atât* urmat de prepoziția *de*, cu rolul de a nuanța echivalența cu superlativul absolut): „Frumoasa dragoste ce nouă / Hristos ne-o dă nemăsurat / e-*atât de dulce* cum pe lume / mulți oameni mari nici n-au gustat.” (O 389, *Frumosul viitor*); „Dragoste-a lui Dumnezeu, / [...] / **dulce** ești cât nu știu grai” (O 419, *Dragoste-a lui Dumnezeu*); „**dulce** ești cât nu-i nectar” (*ibidem*). Într-adevăr, dragostea creștină, de tip *agape* – după modelul dragostei lui Dumnezeu față de noi –, presupune, în mod necesar, o generozitate fără reproșuri, o bunăvoință inegalabilă, atotcuprinzătoare,

²² Ideea de superlativ, neexprimată aici gramatical, ci numai semantic, e stabilită în relație cu ceea ce se cunoaște în mod curent despre cele redată în subordonatele respective, fixate ca puncte de reper – vezi, în acest sens, * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 155.

izvorâtă dintr-o inimă care, pur și simplu, nu caută niciodată altceva decât binele suprem al celuiilalt, indiferent dacă acesta merită sau nu să fie iubit, deci independent de ceea ce face sau de ceea ce este el (cf. *Matei* 5:43-45). Sinonim al Divinității (vezi *I Ioan* 4:8, 16) și încununare a tuturor trăirilor lăuntrice binecuvântate (cf. *I Corinteni* 13), iubirea este condiția sine qua non a miracolului vieții: „Dragoste, prin tine sînt²³ / câte-s **dulci** pe-acest pământ” (O 419, *Dragoste-a lui Dumnezeu*).

În finalul discuției despre semnificațiile adjectivului *dulce* în *Osana, Osana*, de Traian Dorz, ne propunem să punctăm câteva aspecte referitoare la două fragmente lirice care ne-au atras atenția prin faptul că textele din ediția publicată la Sibiu în 2005 nu concordă cu cele din prima ediție a acestui volum (tipărită – așa cum menționăm la început – înainte de 1980, la o editură din străinătate). Astfel, în următoarele versuri conținând o rugăciune către îngerul păzitor: „Îngerașul meu curat / care Domnul mi te-a dat, / fii-mi **dulce-ndurător**, / să cresc bun / și-ascultător.” (O 21, *Îngerașul meu cel sfânt*), *dulce* pare a avea comportament adverbial în vecinătatea regentului (*i*)*ndurător* (adjectiv cu funcție sintactică de nume predicativ), intensificându-l semantic și apropiindu-se de rolul unei mărci a superlativului absolut („fii *nespus de îndurător* cu mine”)²⁴. În realitate, avem de-a face aici cu o eroare (cel mai probabil, o greșeală de tipar, fără niciun alt substrat), căci, dacă se va consulta ediția I a volumului *Osana, Osana* (p. 159), se va constata că versul al treilea din strofa citată („fii-mi **dulce-ndrumător**”) ilustrează clar semnificația pe care poetul i-a conferit-o inițial lui *dulce*: „iubit, drag, scump”, frecvent întâlnită atunci când acest adjectiv însoțește substantive ce denumesc ființe – în cazul de față, (*i*)*ndrumător*, cu referire la ocrotitorul trimis de Dumnezeu fiecăruia dintre noi, rugat să ne rămână călăuză iubitoare, povățuitor neobosit nu numai în anii copilăriei, ci și la maturitate.

²³ În textele poeziilor lui Traian Dorz publicate, la noi, în ultimii ani, întâlnim, de regulă, forma *sunt* (în conformitate cu norma actuală de flexiune a verbului *a fi*), deși se pare că întotdeauna poetul și-a manifestat, explicit sau indirect, preferința pentru *sînt* – formă verbală întrebuițată în toate volumele sale tipărite la edituri din străinătate înainte de 1989 și realizate exclusiv pe baza manuscriselor –, motiv pentru care a și așezat-o, de nenumărate ori, în rime. Cei ce s-au îngrijit de reeditarea volumului *Osana, Osana* (Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005) au optat pentru *sînt* în fragmentul citat, probabil din considerentele amintite de natură prozodică, așa cum apare, de altfel, și în ediția I a volumului *Osana, Osana* (p. 75), care a văzut lumina tiparului dincolo de granițele României.

²⁴ Cf. și Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 168, unde se menționează că o categorie specială a perechilor de epitete este „aceea în care primul epitet apare ca determinativ adverbial (fără flexiune după număr, gen și caz) al celui de-al doilea. [...] Astfel de construcții îngăduie poetului să nuanțeze caracterizările sale în forma cea mai concisă cu putință.”

În ediția publicată în 2005, versurile: „... Sărută, mamă, dulce, căci fața ta durută / și inima ta frântă / doar Domnul le sărută.” (O 195, *Sărută, mamă*) – în care virgulele izolează substantivul *mamă* în vocativ – conțin, aparent, adverbul *dulce*, determinant circumstanțial al verbului la imperativ *sărută*, construcția având sensul „sărută tandru, cu duioșie, cu drag”. În ediția I a volumului în discuție (p. 323), virgula apare numai după *dulce*, nu și înaintea acestuia, nefiind însă marcată nici în fața substantivului *mamă*²⁵. Înclinăm să credem că e vorba despre un grup nominal în vocativ, alcătuit din termenul regent *mamă* și atributul adjectival *dulce* (mai ales că sintagma *mamă dulce* se întâlnește și în alte poezii, inclusiv în cazul adresării directe – vezi *supra*). Rămâne însă o întrebare de natură filologică: totuși, care e varianta corectă a pasajului citat, adică versiunea cea mai apropiată de intenția autorului? Incontestabil, „dilema” și-ar putea găsi răspunsul în manuscrisele dorziene, prin comparație, eventual, cu alte situații similare²⁶.

*

După cum se observă, adjectivul *dulce* reprezintă unul dintre elementele lexicale de bază ocurente în volumul *Osana, Osana*, de Traian Dorz, prin intermediul cărora autorul izbutește să configureze, într-o viziune proprie, impregnată de o deosebită forță sugestivă, lumea copilăriei, antrenând lexeme din fondul vechi al limbii în numeroase construcții bogate în valențe conotative. De altfel, este cunoscut faptul că scriitorii nu plămduiesc neapărat cuvinte sau îmbinări noi, ci fac apel la cele existente, dar folosesc alte tipuri de unități în componența lor, dând naștere unor asocieri surprinzătoare²⁷.

Am arătat, exemplificând, modul cum creația poetică este capabilă să extindă sinonimia, în anumite cazuri, până departe, sporind numărul de accepții figurate ale unui termen comun. Gândirea și sensibilitatea artistică a lui Traian Dorz se mișcă pe toate direcțiile sugerate de cuvântul *dulce*,

²⁵ De notat că, în toate culegerile de poezii ale lui Traian Dorz apărute în străinătate, substantivele în vocativ nu sunt încadrate între virgule.

²⁶ Ne-am fi dorit să oferim o soluție fermă, fără dubii sau posibilități de interpretare, pentru situația discutată mai sus (și pentru altele de acest gen – numeroase, de altfel, date fiind condițiile în care s-a tipărit, de-a lungul timpului, creația lirică dorziană). Din motivele cele mai obiective cu putință, nu avem nicio cale de acces la manuscrise, așa încât să realizăm o ediție critică a operei poetice a lui Traian Dorz – demers de importanță majoră pentru studierea anumitor elemente lexicale sau a unor construcții gramaticale cu potențial expresiv.

²⁷ Vezi Al. Tudorică, *Despre inovație în limbajul poetic*, în „Limba și literatura română”, IV (VII) (1978), nr. 2, p. 17, unde se precizează că „noutatea în acest domeniu [...] reiese mai ales din contextele personale în care creatorii poeți așază cuvintele limbii.”

utilizat singur sau în perechi / în lanțuri de epitete coordonate între ele²⁸. Prin urmare, nu trebuie să ignorăm nici faptul că varietatea și noutatea valorilor de sens exprimate de acest adjectiv sunt frecvent determinate de vecinătățile multiple în care el a fost așezat de poet, în contexte în care dobândește adesea rol stilistic de epitet²⁹; poate tocmai de aceea s-a afirmat că „studiul epitetelor folosite de un scriitor este [...] una din căile cele mai indicate pentru cunoașterea lui.”³⁰

Dincolo de simpla actualizare a unor semnificații mai mult sau mai puțin răspândite, bogăția semantică a lui *dulce* în lirica dorziană pune în lumină anumite aspecte caracteristice concepției autorului despre viață, prezentând, în același timp, conexiuni inedite mai ales cu viziunea sa asupra Divinității, conturată într-un univers de maximă profunzime, de o complexitate și de o originalitate în stare să-i captiveze pe cititorii de totdeauna ai acestor poeme; „[...] timpul și munca de nopți și ani le-a înflăcărat și șlefuit (sic!) până ce au ajuns așa cum s-au revărsat în lume și în nemurire.”³¹ Și au devenit – după cum însuși poetul preconizase – *Cântări Nemuritoare*.

**THE ADJECTIVE *DULCE*
IN THE VOLUME *OSANA, OSANA*, BY TRAIAN DORZ
(Abstract)**

The current paper takes into consideration the multiple semantical values of the Adjective *dulce* in a volume of religious poems for children: *Osana, Osana*, by Traian Dorz. Apart from the simple concretization of some more or less known meanings, the semantical affluence of *dulce* in these literary works highlights some characteristic features of the author's views upon life and Divinity.

²⁸ Cf. și Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 167: „Deși juxtapunerea sau coordonarea perechilor de epitete este adeseori determinată de necesitățile măsurii versului și ale ritmului, se poate observa pe alocuri și o intenție stilistică în folosirea uneia sau alteia dintre aceste două forme ale construcției. [...] Formele construcțiilor de relație vădesc deci din când în când câte o semnificație stilistică.”

²⁹ Vezi și idem, *ibidem*, p. 144: „Printre felurile mijloace stilistice ale unei opere literare, epitetul este unul din cele mai potrivite pentru a pune în lumină puterea de observație și de reprezentare a scriitorului, direcția gândirii și a imaginației lui, sentimentele și impulsurile care îl stăpânesc mai cu dinadinsul și care precizează atitudinea lui față de lume și societate. Autorul unei opere literare obține, prin epitetele sale, relieful obiectelor pe care dorește să le evoce în fantezia cititorului și, prin alegerea unora anumite din câte ar fi fost posibile, exprimă care anume din trăsăturile realității a vorbit mai puternic închipuirii și sensibilității lui.”

³⁰ Idem, *ibidem*, p. 144.

³¹ Traian Dorz, *Hristos, mărturia mea*, p. 277.